

Tantárgy neve: Városantropológia (OTKA-Köztérkutatás)	Tantárgy Neptun kódja: BTKOM-NV01 – D Tárgyfelelős intézet: BTK-AFTI Tantárgyelem: szabadon választható (Spec.koll.)
Tárgyfelelős: Dr. Dobák Judit	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: őszi félév	Előfeltétel: -
Óraszám/hét: 2 C / 1 épület III em. 308.	Számonkérés módja: gy.j.
Kreditpont:	Munkarend: nappali / levelező
Tantárgy feladata és célja: A kutatás központi fogalma a köztér. A köztér olyan nyílt, bárki által használható terület, amely városi szövetben aktívan jelen van, körülhatárolható, vagyis van olyan fizikai határa, amelyet szemmel láthatóan el lehet választani a környezettől. A tér lehet konkrét közigazgatási névvel ellátott tér, de lehet házak, utcák, vagy egyéb tájféldrajzi vagy műtárgy által határolt teresedés is, függetlenül attól, hogy visel-e társadalmilag deklarált nevet. Az elsősorban antropológiai, de módszerénél és megközelítésmódjánál fogva interdiszciplináris (vagyis több tudományterületet is érintő) kutatás poszt szocialista városokban vizsgálja a társadalom által tartalommal megtöltött közteret. Így a vizsgálódás az alábbi helyeken történik: Avas-dél lakótelep, Kazincbarcika, Tiszaújváros. A kutatásnak számos kulcsfogalma közül néhány: közterület, a közösen használt tér, a nyilvános tér, térhasználat, a tér és a társadalom kapcsolata, a tér kommunikációja, a térről való kommunikáció, a tér mint kommunikációs fél, a tér szimbolikus tartalmai, a tér történelme, a tér virtuális világban való másodlagos élete, a tér funkciói, a tér használói, tér és egyén – tér és közösség kapcsolata. A hallgatók az első órákon a kutatáshoz elméleti és módszertani bevezetőt kapnak, majd három különböző oktatóval, három megközelítésmódban lesz lehetőség a kutatásban való részvételle. Minden hallgatónak egyénileg vagy csoportosan egy önálló témát kell kidolgoznia. A félév során a helyszínen (terepen) is kell kutatást, megfigyelést, elemzést végezni.	
Tantárgy tematikus leírása:	
Szeminárium: Négy téma feldolgozása Kazincbarcika belvárosával kapcsolatban: 1. Ilyen volt-ilyen lett. Régi (1950-től 2000-ig) közteret ábrázoló fotók felkutatása, és a fotó elkészítésének ismételése. A hallgatók családi fotókat felkutatva, ismételten elkészíti a fényképet a mai állapotáról. Lehetőleg ugyanolyan szögből, ugyanolyan beállításokat alkalmazva. Három helyszín: Avas-dél lakótelep, Kazincbarcika vagy Tiszaújváros helyszíneken. Fotókat adatközlőktől is felkutathat a hallgató, de használhatja a Fortepan.hu-n megjelenő képeket, vagy bármely jogtisztán beszerezhető képet. A feladat a két fotó bemutatása, és egy rövid elemzés készítése a fényképkészítés módjáról, a bemutatott köztér változásáról. 2. „Tilos az átjárás!” Hogyan szabályozzuk a köztereink használatát? A feladat részben vizuális kommunikáció, részben vizuális antropológiai megközelítést igényel. A feladatban helyszíni megfigyeléssel kell a területet tiltó, engedélyező, vagy éppen csalogató vizuális elemeket dokumentálni, elemezni, és megfigyelni. Hogyan „olvassák”, hogyan használják a város lakói a köztereket. Itt is három helyszínen lehet a vizsgálatot elvégezni: Tiszaújváros, Kazincbarcika, Avas-dél lakótelep. A vizsgálatban meg kell határozni, hogy mi a város üzenete a használóinak? Fel lehet-e fedezni olyan vizuális elemeket, amelyek egy-egy csoportnak szólnak? (Például a „kutyát behozni tilos!” tábla a házikedvencek sétáltatóit távol tartja. Vagy a játszótéren lévő lakat, vagy a pénzzel igénybe vehető wc más-más csoportokat vonz be és taszít el magától.) A feladat egy fotókkal illusztrált elemző esszé leadása. 3. A szocialista városok egyik emblémája a panel, az úgynevezett „magas falu”. A kutatás során interjúkat kell készíteni a fent említett helyszíneken található panelházak egyikében. Megvizsgálni, hogy a házon belül milyen kapcsolathálók léteznek, milyen segítség, kölcsönös szívességek, és milyen közös együttlétek, esetleg konfliktusok jellemzik a ház lakóit, illetve a panelház közösségét?	

4. Tiszaújváros online reprezentációja. A feladat megvizsgálni, hogy a város lakói hogyan jelenítik meg a közösségi tereket, miről és milyen formában beszélnek a közösségi térrel kapcsolatban? Elemző esszé készítése az online közösségi oldalakon megjelenő tartalmak alapján.
5. „Térképek a fejünkben”: Mentális térképek felvétele és elemzése Tiszaújvárosban, Kazincbarcikán vagy az Avas-dél lakótelepen. A tér észlelése, megélése és a fizikai jellemzői között különbségek lehetnek. Változhat a képünk egy adott térről annak megfelelően, hogy milyen emlékeink, érzéseink, tapasztalatok kötődnek hozzá. Ebben a feladatban egy-egy adatközlővel kell térképet rajzoltatni a kiválasztott helyszínen. A feladat a rajz felvétele és elemzése. (Aki ezt a feladatot választja, adok hozzá megfelelő felkészítést.)

A választott témához a hallgatók folyamatos segítséget kapnak az oktatótól.

Szeptember 21-én és szeptember 28-án előadás lesz a kutatás háttéréről, és a témához kapcsolódó legfontosabb elméletekről. Szeptember 29-november 9 között a hallgatók egyéni kutatómunkát végeznek.

A csütörtöki, órarend szerinti óra lehetőséget ad személyes konzultációra, szükség esetén online konzultáció lehetséges. Ezt követően a szemináriumon megbeszéljük az elkészült munkákat.

A rendszeres óra időpontja: csütörtök 8.00-9.30.

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

A feladatokat egyénileg kell elkészíteni, de csoportban is lehet a megfigyeléseket, interjút készíteni. A dolgozatokat, fotókat a judit.dobak@uni-miskolc.hu emailcímrre kell elkészíteni, és rövid beszámoló keretében ismertetni az órán.

Kötelező irodalom:

A. Gergely András (szerk.) 2006-2010 *Város a képben (Városantropológiai mintázatok Terézváros példáján)*. Budapest: MTA Politikai Tudományok Intézete Etnoregionális és Antropológiai Kutatóközpont, pp. 7-40. (ISBN 978-963-7372-45-2, ISSN 1416-8391). Internet:

<https://mek.oszk.hu/10300/10306/10306.pdf>

A. Gergely András – Bali János (vál., szerk.) 2007 *Városantropológiai vázlatok és változatok. A városmegismerés kérdőjeleiből*. Budapest: MTA PTI Etnoregionális Kutatóközpont - ELTE BTK Néprajzi Intézet (ISBN 978-963-7372-56-8, ISSN 2061-6910). Internet:

<https://mek.oszk.hu/08200/08262/08262.pdf>

Szijártó Zsolt (szerk.) 2010 *KÖZ/TÉR. Fogalmak, nézőpontok, megközelítések*. Budapest-Pécs: Gondolat Kiadó - PTE Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék (ISBN 978 963 693 251 0, ISSN 1789-5499).

Internet: <https://www.szaktars.hu/gondolat/view/szijarto-zsolt-szerk-kozter-fogalmak-nezopontok-megkozelitese-2010/?pg=0&layout=s>

Ajánlott irodalom:

Berki Márton – Halász Levente (szerk.) 2014 *A társadalom terei, a tér társadalma*. Budapest: Art Webber Studio. Internet:

http://real.mtak.hu/25188/1/a_tarsadalom_terei_a_ter_tarsadalma.pdf

Cheshmehzangi, Ali 2012 Identity and Public Realm. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 50 307 – 317. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812031746>

Csizmady Adrienne 2003 *A lakótelep*. Budapest: Gondolat. Internet:

<https://www.szaktars.hu/gondolat/view/csizmady-adrienne-a-lakotelep-2003/?pg=0&layout=s>

G. Fekete Éva – Nagy Zoltán – Lipták Katalin – Kiss Julianna (szerk.) 2018 *Szociális és szolidáris gazdaság a poszt-szocialista perifériákon*. Miskolc: ME Gazdaságtudományi Kar. Internet:

https://nemzetkozi-gazdalkodas.hu/files/13250/OTKA_k%C3%B6nyv.pdf

Gyáni Gábor 1990 *A városi mikroterek társadalomtörténete*. In *Tér és társadalom* 4. évf. (1990) 1. sz., pp. 1-13. Internet:

<http://real.mtak.hu/118313/1/160-Tanulm%C3%A1ny%C3%B6veg-320-1-10-20110806.pdf>

Jelinek Csaba - Bodnár Judit - Czirfusz Márton - Gyimesi Zoltán (szerk.) 2013 *Kritikai városkutatás*. Budapest: L'Harmattan. Internet:

<https://mek.oszk.hu/15200/15271/15271.pdf>

Rechnitzer János – Berkes Judit (szerk.) 2021 *Nagyvárosok Magyarországon*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó. Internet a linket ld. a keretes rész után.

https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/16508/863_Nagyvarosok_Magyarorszag.pdf;jsessionid=86451396A78F02D2F5C8D50ECAA752F4?sequence=1